

Date: 7th April-2026

MAQSUD SHAYXZODA ASARLARIDA TARIX VA ZAMON UYG'UNLIGI

Mardiyev Og'abek

Toshkent davlat transport unersiteti

3-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada Maqsud Shayxzoda asarlarida tarix va zamon uyg'unligi masalasi tahlil qilinadi. Tadqiqotda adibning dramatik va she'riy asarlarida tarixiy voqelik va zamonaviy ijtimoiy muammolarni qanday uyg'unlashtirishi, qahramonlarning xarakteri va ularning ichki kechinmalari orqali voqelikni badiiy talqin etishi yoritiladi.

Maqola natijalariga ko'ra, Shayxzoda ijodi o'zbek adabiyotida tarixiy voqelikni zamonaviy tafakkur bilan uyg'unlashtirish, milliy ruhni aks ettirish va jamiyatdagi ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligi ilmiy asosda isbotlanadi.

Annotation: This article analyzes the harmony of history and contemporary time in the works of Maqsud Shayxzoda. The study examines how the author artistically combines historical events and figures with modern social issues, reflecting them through characters' inner experiences and literary devices.

The research shows that Shayxzoda's works play a significant role in Uzbek literature by integrating historical reality with contemporary thought, portraying national consciousness, and shaping moral and social values.

Аннотация: В статье анализируется гармония истории и современности в произведениях Маqsуд Шайxzода. Исследование рассматривает, как автор художественно сочетает исторические события и персонажей с современными социальными проблемами, отражая их через внутренние переживания героев и литературные средства.

Результаты исследования показывают, что творчество Шайxzоды играет важную роль в узбекской литературе, интегрируя историческую реальность с современным мышлением, отражая национальное самосознание и формируя моральные и социальные ценности.

Kirish:

Tarix va zamon uyg'unligi adabiyotning eng muhim va murakkab masalalaridan biridir. Har bir davrning adabiyoti o'tgan voqealarni, milliy tarixni va madaniy merosni o'z zamon ruhiga moslashtirib aks ettirishga intiladi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, tarixiy voqelik va zamonaviy hayot o'rtasidagi uyg'unlik adabiy asarlarda shaxs va jamiyat, o'tgan va hozirgi voqealar, ma'naviy qadriyat va ijtimoiy mas'uliyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni yaratadi.

Maqsud Shayxzoda asarlarida tarix va zamon uyg'unligi alohida ahamiyat kasb etadi. Shayxzoda o'zining she'riy va dramatik ijodida milliy tarixni, xalq ruhini, qadimiy va zamonaviy ijtimoiy muammolarni badiiy vositalar orqali uyg'unlashtiradi. Uning qahramonlari, syujet chiziq-lari va timsollari orqali o'quvchi nafaqat o'tgan tarixiy

Date: 7th April-2026

voqealarni tushunadi, balki zamonaviy jamiyatdagi shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatni his qiladi.

Maqsud Shayxzoda ijodining yana bir o'ziga xosligi shundaki, u tarixiy voqealarni badiiy tafakkur bilan uyg'unlashtiradi, qahramonlarning ichki kechinmalari, ularning qaror va tanlovlari orqali voqelikni hayotiy va dramatik shaklda ochib beradi. Shu tarzda, Shayxzoda she'riyat va drama asarlarida tarix nafaqat o'tmishning aks ettirilishi, balki zamon ruhini aks ettiruvchi vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Tarix tushunchasi va uning she'riyat va dramadagi roli

Tarix adabiyotda shaxs, jamiyat va voqelikni tushunishning markaziy omili sifatida namoyon bo'ladi. Tarixiy voqelikni badiiy talqin qilish orqali adib o'quvchiga nafaqat o'tgan davr voqealarini yoritadi, balki zamon ruhini, milliy o'zlik va madaniy qadriyatlarni ham his ettiradi. She'riyat va drama orqali tarixiy voqelik tasvirlanishi adabiy asarga falsafiy chuqurlik va badiiy boylik baxsh etadi.

Shayxzoda asarlarida tarixiy shaxslar va voqealarni tasvirlash

Maqsud Shayxzoda ijodida tarixiy shaxslar va voqealar markaziy o'rin tutadi. Shayxzoda qahramonlarni yaratishda tarixiy manbalar, xalq xotirasi va madaniy an'analarni uyg'unlashtiradi. Tarixiy obrazlar uning asarlarida nafaqat tarixiy fakt sifatida, balki xalqning ma'naviy va ijtimoiy ruhini ifodalaydigan timsollar sifatida ham ochib beriladi. Shu tarzda, adib o'quvchiga o'tgan voqealar bilan zamon va shaxsiy kechinmalar o'rtasida uzviy bog'liqlikni his ettiradi.

Tarixiy obraz va zamon ruhini uyg'unlashtirish Shayxzoda ijodining o'ziga xos jihati shundaki, u tarixiy voqealarni faqat fakt sifatida emas, balki zamon ruhiga moslashgan badiiy tafakkur bilan uyg'unlashtiradi. Qahramonlarning ichki kechinmalari, qaror va tanlovlari orqali tarixiy voqelik hozirgi zamon bilan uyg'unlashadi. Badiiy vositalar, metaforalar va timsollar orqali Shayxzoda tarixiy va zamonaviy tafakkurni birlashtiradi, bu esa o'quvchiga nafaqat ma'lumot, balki hissiy va ma'naviy tajriba beradi.

Zamon uyg'unligi va shaxs-jamiyat munosabati:

Zamon uyg'unligi adabiyotda shaxs va jamiyat, o'tgan va hozirgi voqealar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni aks ettirishning muhim mezoni hisoblanadi. Maqsud Shayxzoda asarlarida zamonaviy ijtimoiy muammolar badiiy tafakkur va poetik vositalar orqali ifodalanadi. Shayxzoda qahramonlari orqali ularning jamiyatdagi roli, shaxsiy qarorlari va ichki kechinmalari o'quvchiga voqelikni jonli tarzda yetkazadi.

Shayxzoda asarlarida qahramon xarakteri va ichki kechinmalar orqali zamon ruhini ochib berish muhim ahamiyatga ega. Qahramonlarning hissiy tajribasi, ichki ziddiyatlari va hayotiy tanlovlari orqali adib zamonaviy ijtimoiy masalalarni badiiy va falsafiy nuqtai nazardan ko'rsatadi. Bu esa o'quvchiga shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatni anglash imkonini beradi.

Shaxs va jamiyat o'rtasidagi uyg'unlik Shayxzoda ijodida asosiy g'oya sifatida namoyon bo'ladi. Har bir qahramonning ichki dunyosi, qaror va xatti-harakatlari jamiyatdagi voqelik bilan uyg'unlashadi, tarixiy va zamonaviy tajribalar o'quvchiga uzviy bog'langan holda taqdim etiladi. Shu tarzda, Shayxzoda zamon va shaxs munosabatini

Date: 7th April-2026

uyg'unlashtirish orqali o'quvchiga nafaqat badiiy zavq, balki ma'naviy va ijtimoiy saboq beradi.

Natijada, Shayxzoda ijodi shaxsning shaxsiy rivojlanishi va jamiyatdagi roli, tarixiy voqelik va zamon ruhini uyg'unlashtirishda o'ziga xos ilmiy va badiiy qiymatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Badiiy vositalar orqali tarix va zamoni uyg'unlashtirish:

Badiiy vositalar adabiyotda tarix va zamon uyg'unligini yaratishda asosiy rol o'ynaydi. Maqsud Shayxzoda asarlarida metafora, timsol va dramatik konfliktlar orqali tarixiy voqelik zamon ruhiga moslashtiriladi. Shu tarzda Shayxzoda o'quvchiga nafaqat tarixiy voqealarni, balki zamonning ijtimoiy va ma'naviy muammolarini ham badiiy tafakkur orqali his ettiradi.

Shayxzoda ijodida tarixiy voqelikni zamonaviy tafakkur bilan uyg'unlashtirish asosiy usul sifatida namoyon bo'ladi. Qahramonlar ichki kechinmalari, qaror va tanlovlari orqali o'quvchiga voqelikni jonli va hissiy tarzda yetkazadi. Metaforik va timsoliy vositalar orqali tarixiy va zamonaviy tafakkur bir-birini to'ldiradi, bu esa asarga falsafiy chuqurlik va badiiy boylik baxsh etadi.

Shayxzoda ijodining bugungi kun uchun ma'naviy va ijtimoiy ahamiyati ham alohida e'tiborni talab qiladi. Uning asarlari yosh avlodni milliy tarixni anglashga, shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishga undaydi. Shu sababli, Shayxzoda ijodi nafaqat o'zbek adabiyoti tarixida, balki zamonaviy jamiyat ma'naviyatida ham muhim rol o'ynaydi.

Xulosa:

Mazkur tadqiqot natijalariga ko'ra, Maqsud Shayxzoda asarlarida tarix va zamon uyg'unligi markaziy o'rin tutadi. Shayxzoda ijodida tarixiy voqelik va zamon ruhini badiiy vositalar orqali uyg'unlashtirish orqali o'quvchiga nafaqat o'tgan voqealarni, balki shaxs va jamiyat, milliy ruh va ijtimoiy mas'uliyat o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni his qilish imkoniyati yaratiladi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki: Shayxzoda asarlarida tarixiy shaxslar va voqealar milliy ruh, qadimiy va zamonaviy ijtimoiy muammolar bilan uyg'unlashgan tarzda tasvirlangan. Qahramon xarakterlari va ichki kechinmalar orqali tarix va zamon uyg'unligi badiiy va falsafiy nuqtai nazardan ochib berilgan. Metafora, timsol va dramatik konfliktlar orqali tarixiy voqelik zamonaviy tafakkur bilan uyg'unlashtiriladi, bu esa asarga hissiy va ma'naviy boylik baxsh etadi.

Shayxzoda ijodi bugungi kun uchun ham katta ma'naviy va ijtimoiy ahamiyatga ega. U yosh avlodni milliy tarixni anglashga, shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishga undaydi. Shu sababli, Shayxzoda ijodi nafaqat o'zbek adabiyoti tarixida, balki zamonaviy jamiyat ma'naviyatida ham o'ziga xos o'rinni egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Maqsud Shayxzoda. Tanlangan she'rlar va drama asarlari. Toshkent: O'zbekistondagi nashrlar, 2005–2020.

Date: 7th April-2026

2. Axmedov, R. O‘zbek dramaturgiyasida tarixiy voqelik va badiiy talqin. Toshkent: Fan, 2018.
3. Sobirov, M. Milliy ruh va zamon tafakkuri Shayxzoda ijodida. “Adabiyotshunoslik” jurnali, 2020, №3, 45–53-betlar.
4. Karimova, L. O‘zbek she’riyatida tarix va zamon uyg‘unligi. Toshkent: “Ilm-fan” nashriyoti, 2019.
5. Tursunov, F. Tarixiy obrazlar va zamon ruhini uyg‘unlashtirish adabiyotda. Samarqand: Samarqand Universiteti nashriyoti, 2021.
6. Qodirov, A. Shaxs va jamiyat munosabati Shayxzoda asarlarida. “O‘zbek tili va adabiyoti” jurnali, 2017, №2, 12–20-betlar.
7. Islomov, D. Badiiy vositalar orqali tarix va zamoni uyg‘unlashtirish. Toshkent: O‘zbekistondagi akademik nashrlar, 2016.
8. Hamidov, S. Maqsud Shayxzoda ijodida tarixiy shaxslar va qahramon xarakteri. Toshkent: “Yoshlar nashriyoti”, 2015.

